

Instrukce č. 10/2016

Postup při posouzení případu hodného zvláštního zřetele u osob užívajících jiný než obytný prostor, ubytovací zařízení a část bytu podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Datum účinnosti: 1. listopadu 2016

Určeno pro: Úřad práce ČR

*Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek
MPSV*

Zrušovací řídicí akt MPSV: -0-

Vypracoval: Odbor nepojistných sociálních a rodinných dávek

Počet stran: 10

Č. j.: MPSV-2016/85995-442

Zpracovatel: *Mgr. Kateřina Jirková – ředitelka odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek*

Dne: 8. července 2016

Schválil: *JUDr. Jiří Vaňásek – náměstek ministryně práce a sociálních věcí pro zaměstnanost a nepojistné sociální dávky*

Dne: 11. července 2016

Ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci nepojistných sociálních dávek dvěma systémy - státní sociální podporou prostřednictvím dávky „příspěvek na bydlení“ (dále jen „PnB“) a systémem pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím dávky „doplatek na bydlení“ (dále jen „DnB“). Primární dávkou, která řeší pomoc s úhradou nákladů na bydlení u nízkopříjmových osob do standardních forem bydlení, tj. bytů ve vlastnické, družstevní nebo nájemní formě právního vztahu je PnB podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. DnB podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPHN“) pak vypomáhá osobám, které:

- a) i přes poskytování PnB nemohou ze svých prostředků uhradit náklady spojené s bydlením v bytě ve vlastnické, družstevní nebo nájemní formě právního vztahu k bytu,

- b) nebo z určitých důvodů na PnB nárok nemají (např. si nemohou přihlásit trvalý pobyt v bytě či užívají substandardní formu bydlení, tj. neužívají byt ve vlastnické, družstevní nebo nájemní formě právního vztahu k bytu).

Nárok na DnB má vlastník bytu, který jej užívá, nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu. Vzhledem k tomu, že systém pomoci v hmotné nouzi musí jako poslední záchranný systém dávkové pomoci být schopen reagovat na specifické, individuální situace, je umožněno, aby podmínky, které jsou v ZPHN stanoveny v obecnější formě (pro byty v právní formě dle písm. a), byly v jednotlivých případech, kdy je to skutečně odůvodněné, změkčeny. DnB tak lze přiznat v odůvodněných případech i osobě, jež užívá substandardní formu bydlení, tj. ubytovnu a jiný než obytný prostor nebo omezeně formu standardní, tj. část bytu.

V souladu s § 33 odst. 6 ZPHN může orgán pomoci v hmotné nouzi určit v případech hodných zvláštního zřetele, že:

- za osobu užívající byt považuje pro DnB i osobu užívající na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu za účelem bydlení ubytovací zařízení. Jedná se o ubytovací zařízení, kterému byl schválen provozní řád a je v něm ubytování poskytováno na dobu delší než dva měsíce v období šesti měsíců po sobě jdoucích;
- za osobu užívající byt považuje pro DnB i osobu užívající na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu za účelem bydlení jiný než obytný prostor za předpokladu, že uvedený prostor splňuje standardy kvality bydlení;

V souladu s § 33a odst. 5 ZPHN může orgán pomoci v hmotné nouzi určit v případech hodných zvláštního zřetele, že:

- za osobu užívající byt považuje pro DnB i osobu užívající část bytu, pokud byt, jehož je součástí, splňuje podmínky pro trvalé bydlení. Část bytu tvoří vždy alespoň jedna samostatná místnost.

Za případ hodný zvláštního zřetele se dle § 33 odst. 6 ZPHN vždy považuje osoba ubytovaná v domově pro seniory, domově pro osoby se zdravotním postižením, domově se zvláštním režimem, chráněném bydlení, domě na půl cesty, terapeutické komunitě, nebo v azylovém domě podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Postup posouzení případu hodného zvláštního zřetele stanovený touto instrukcí se u pobytových sociálních služeb neuplatňuje.

Tato instrukce určuje rámec postupu orgánů pomoci v hmotné nouzi při hodnocení případu hodného zvláštního zřetele u osob užívajících jiný než obytný prostor, ubytovací zařízení a část bytu podle současných platných právních předpisů.

1. Základní východiska pro posouzení případu hodného zvláštního zřetele

Vzhledem k tomu, že přiznání DnB do ubytovacího zařízení, jiného než obytného prostoru či části bytu by v žádném případě nemělo být automatické, je potřeba, aby orgán pomoci v hmotné nouzi věnoval zvýšenou pozornost těmto žádostem o přiznání DnB a vždy posoudil, zda se jedná o případ hodný zvláštního zřetele.

Zásadním předpokladem posouzení případu hodného zvláštního zřetele je, že osoba nemá možnost bydlet v místě svého skutečného pobytu v přiměřené standardní formě bydlení a nezbyvá jí nic jiného, než užívat substandardní formu bydlení (vyjma části bytu, kdy se jedná o standardní formu bydlení). Osobu proto nelze uznat za případ hodný zvláštního zřetele v případě, že na základě vlastního rozhodnutí a bez vážného důvodu¹ opustí přiměřenou standardní formu bydlení a přesune se do substandardní formy bydlení, na kterou žádá DnB, i přes to, že má reálnou možnost v přiměřené standardní formě bydlení nadále bydlet. V případě, že se doručovací adresa osoby liší od adresy skutečného pobytu, zaměstnanec Úřadu práce České republiky (dále jen „ÚP ČR“) zjistí, jaké důvody k tomu osobu vedou.

Podle § 33 odst. 3 ZPHN totiž **nárok na DnB nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost přiměřeného bydlení², které je povinna si aktivně hledat.** Za tímto účelem je osoba také povinna o pomoc při získání takového bydlení požádat obec, ve které má trvalý pobyt či ve které se skutečně zdržuje³.

Místo skutečného pobytu, kde osoba užívá jiný než obytný prostor, ubytovací zařízení nebo část bytu je pro účely této instrukce definováno jako **obec, kde se osoba skutečně zdržuje, popřípadě místo, které je z této obce běžně dostupné.** Běžnou dostupnost hodnotí výhradně kontaktní pracoviště krajské pobočky ÚP ČR na základě dostupných zdrojů a informací o místě skutečného pobytu osoby a okolní lokalitě. **Při hodnocení běžné dostupnosti se přihlíží k faktické dojezdové vzdálenosti, a to jak veřejným dopravním prostředkem, tak automobilem nebo jiným dopravním prostředkem, době přepravy, pravidelnému spojení veřejné dopravy apod. Pro osobu v hmotné nouzi nemůže být pravidelný nebo opakovaný přesun mezi obcí a z ní běžně dostupným místem těžko překonatelnou překážkou.**

¹ Mezi vážné důvody lze zařadit např. ukončení právního vztahu k bytu ze strany pronajímatele, neúměrně vysoké náklady na bydlení, zvláště nevyhovující technické anebo hygienické podmínky bydlení. Důvody k opuštění je nutné důkladně prověřit a posoudit, zda k nim nevedl např. útlak ze strany majitele bytu nebo sousedů, vydírání, lichva, či jiný útlak související s nepříznivou sociální a ekonomickou situací osoby.

² Orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje na základě § 11 odst. 4 písm. a) ZPHN přiměřenost bydlení ve vztahu k bydlení stávajícímu zejména s přihlédnutím k jeho formě, velikosti, výši nákladů na bydlení a osobním poměrům dotčené osoby a osob s ní společně posuzovaných.

³ Podle § 33 odst. 3 ZPHN je obec v těchto případech povinna příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi na jeho vyzvání sdělit, zda ji osoba o pomoc při získání přiměřeného bydlení požádala, zda osobě nabídka takového bydlení ze strany obce byla učiněna a zda tato nabídka byla osobou akceptována. Tato podmínka neplatí pro osoby, kterým byl poskytnut příspěvek na zvláštní pomůcku, ze kterého byla financována úprava bytu, a u osoby obývající byt zvláštního určení, jestliže její zdravotní stav zvláštní úpravu tohoto bytu vyžaduje.

2. Podmínky pro posouzení případu hodného zvláštního zřetele⁴

Při posouzení, zda se jedná či nejedná o případ hodný zvláštního zřetele pro nárok osoby na DnB v **jiném než obytném prostoru, ubytovacím zařízení a části bytu** se orgán pomoci v hmotné nouzi zaměří na **podmínky A) a B) v níže uvedené posloupnosti. Obě tyto podmínky musí být splněny kumulativně.**

A) Nedostupnost bydlení ve vhodnější a standardní formě

Jako první podmínka posouzení případu hodného zvláštního zřetele se hodnotí, zda pro osobu v místě skutečného pobytu není jiné dostupné přiměřené bydlení a není u této osoby předpoklad si dostupné bydlení jinak získat a udržet si jej, i když si jej aktivně hledá. Tuto podmínku je nutné chápat v širším kontextu, v rámci kterého se hodnotí i předpoklady a kompetence k samostatnému bydlení v bytě.

Pokud osoba tyto předpoklady mít nebude, bude potřeba osobě nabídnout pomoc v rámci sociální práce buď příslušnými pracovníky útvaru nepojistných sociálních dávek ÚP ČR, dovolí-li to personální zabezpečení úřadu, nebo lze osobu nasměrovat na pomoc sociálních pracovníků obecních úřadů nebo na neziskové organizace apod., nebo lze vypomoci ve vzájemné spolupráci. Jde o podporu, aby se osoba pokusila tyto předpoklady získat a docílila tak stavu, kdy bude sama schopna užívat standardní formu bydlení a plnit všechny závazky, které jsou s touto formou spojeny.

• Objektivní nedostupnost přiměřeného standardního bydlení

V rámci hodnocení objektivní nedostupnosti přiměřeného standardního bydlení orgán pomoci v hmotné nouzi posoudí, zda má osoba možnost bydlet v přiměřeném standardním bytě. Pokud v místě nejsou takové byty (obecní nebo byty na volném trhu) pro osobu dostupné, má se za to, že je tato podmínka splněna.

Objektivní nedostupnost vyhodnotí příslušný zaměstnanec útvaru nepojistných sociálních dávek ÚP ČR⁵. Informace o dostupnosti přiměřeného standardního bydlení je možné získat formou dotazu z bytového či sociálního odboru obce, ale i z inzerce bytů soukromých pronajímatelů a realitních kanceláří. V této souvislosti je vhodné být v úzkém kontaktu a spolupracovat se sociálními pracovníky obecního úřadu, např. zjistit informace o případných programech sociálního a dostupného bydlení v místě, které může zřizovat obec či nezisková organizace a zjistit podmínky pro využití těchto programů a navázat kontakt s jejich provozovateli. Dále prostřednictvím sociálních pracovníků obecního úřadu zjistit informace o síti pobytových sociálních služeb a vytvořit kontakty pro flexibilní zjištění aktuální volné kapacity. V případě možnosti stěhování do přiměřeného standardního bytu je možné zvážit a v odůvodněných případech poskytnout osobě mimořádnou okamžitou pomoc

⁴ Při posuzování případů hodného zvláštního zřetele je nezbytné brát ohled na osoby, které pečují o nezletilé děti. Je vhodné přihlížet k celkové situaci dětí v domácnosti, resp. zohledňovat zájem dětí z pohledu bytových, sociálních a ekonomických vazeb na obec, které nemusí být reprezentovány nutně pouze aktuální docházkou dítěte do školy, ale mohou být relevantní s ohledem na vztahy dítěte s jeho okolím apod.

⁵ Myšleno sociální pracovník nebo dávkový specialista ÚP ČR dle povahy činnosti.

(dále jen „MOP“) na úhradu jistoty (kauce) na základě § 2 odst. 5 písm. a) ZPHN.

• **Subjektivní nedostupnost přiměřeného standardního bydlení**

V rámci hodnocení subjektivní nedostupnosti standardního bydlení se zjišťují a posuzují osobní překážky, které se projevují ve snížených kompetencích osoby k nalezení a udržení si samostatného standardního bydlení.

V integraci osob do standardního bydlení mohou bránit jak ekonomické důvody (např. neúměrně vysoké náklady na bydlení, vysoká vstupní jistota), tak sociální důvody (např. snížená schopnost samostatně účelně hospodařit s finančními prostředky, včetně hospodaření se spotřebou energie a vynakládání finančních prostředků neúčelně vedoucí až k zadlužení osoby, včetně dluhů na nákladech na bydlení, nebo k celkovému předlužení domácnosti).

Příslušní zaměstnanci ÚP ČR identifikují u osoby jednotlivé důvody, které jim brání v získání a udržení si standardní formy bydlení. Při zjišťování těchto důvodů je možné se zaměřit např. na historii bydlení osoby, zejména ve vztahu k opakovanému ukončování pobytu v různých formách bydlení např. z důvodu sociálně patologických jevů⁶. Informace lze také získat na základě spolupráce např. se sociálními pracovníky úřadů obcí⁷.

Důvody, které brání osobě k dosažení přiměřeného standardního bydlení, je vhodné zmírňovat (např. intervencí u pronajímatelů) a zároveň je vhodné přímo posilovat kompetence osoby v hmotné nouzi (např. dluhovým poradenstvím, posilováním finanční gramotnosti), aby mohly osoby takové bydlení samostatně užívat. Tyto činnosti je možné provádět v rámci ÚP ČR, pokud k tomu jsou nastaveny personální podmínky, anebo lze osoby nasměrovat na další příslušné subjekty, které by jim tuto intervenci mohly poskytnout (úřady obcí, krajské úřady, poskytovatele sociálních služeb, neziskové organizace apod.) Obdobně je možné osobě pomoci komunikovat s majiteli bytů a případně zaručit přímou úhradu nákladů na bydlení nebo ustanovit zvláštního příjemce dávky, pokud to vyžaduje omezená schopnost osoby hospodařit s finančními prostředky.

B) Vazba osoby k místu skutečného pobytu (tzv. středisko zájmu)

Jako druhá se hodnotí podmínka, zda má osoba určité sepětí s místem, kde se fakticky zdržuje a kde o dávku žádá. V této podmínce se posuzují kritéria, které se týkají ekonomické vazby k místu (zaměstnání, evidence uchazečů o zaměstnání) a sociální vazby k místu (např. rodinné vazby, vzdělání, zdravotní důvody). Kritéria pro naplnění podmínky spjatosti osoby s místem jsou uvedeny příkladmo a neznamená to, že když osoba nesplní jedno kritérium, které splnit ani nemůže, nebude moci být její situace

⁶ Např. dluhy, alkoholová či drogová závislost, domácí násilí, problémové soužití.

⁷ Orgány pomoci v hmotné nouzi, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a újezdní úřady jsou na základě § 65 písm. b) ZPHN povinni si bezplatně vzájemně poskytovat informace potřebné k rozhodování ve věci hmotné nouze.

vyhodnocena jako případ hodný zvláštního zřetele. Podmínku B) je proto potřeba hodnotit v širších souvislostech s přihlédnutím ke specifickým okolnostem daného případu. Je důležité mít stále na paměti, že středem zájmu je myšleno, aby osoba (společně posuzované osoby) v širších souvislostech prokázala sepětí s místem, v němž se skutečně zdržuje.

Osoba bude mít vždy někde svoje středisko zájmu, kde bude moci být vyhodnocena její situace jako případ hodný zvláštního zřetele. Smyslem podmínky B) je, aby osoby nesetřvávaly na místě, kde není možnost nalézt si zaměstnání a zabezpečit si tak vlastní aktivitou finanční prostředky na životní potřeby, včetně bydlení. **Orgán pomoci v hmotné nouzi by měl svojí činností směřovat osoby do místa, se kterým jsou spjaty, anebo které pro ně přináší větší možnosti uplatnit se⁸.** Při zkoumání sepětí s místem skutečného pobytu je nezbytné volit citlivý přístup zejména právě u osob, u kterých je z povahy jejich životní situace obtížné nějakou vazbu k místu skutečného pobytu nalézt⁹.

- **Ekonomická vazba**

V rámci hodnocení ekonomické vazby se orgán pomoci v hmotné nouzi zaměřuje na skutečnost, zda osoba v místě skutečného pobytu pracuje nebo je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání ÚP ČR (a tedy, že zde plní povinnosti na úseku zprostředkování zaměstnání). Cílem není znovu hodnotit, zda je osoba v hmotné nouzi, tedy zda pracuje či je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, cílem je koncentrovat aktivity osoby v místě jejich skutečného bydliště. Ekonomickou vazbu lze vyžadovat pouze u osob, které pracují či jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání, nikoliv však u osob, které z objektivních důvodů pracovat nemohou [výjimky v § 3 odst. 1 písm. a) body 1 - 10 ZPHN] a osoby, které nepracují a nejsou v evidenci uchazečů o zaměstnání a orgán pomoci v hmotné nouzi toto toleruje (na základě § 3 odst. 3 ZPHN).

Na základě § 28 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, uchazeč o zaměstnání může požádat příslušnou krajskou pobočku ÚP ČR o zprostředkování zaměstnání krajskou pobočkou ÚP ČR, v jejímž územním obvodu se z vážných důvodů skutečně zdržuje. Uchazeč o zaměstnání může taktéž požádat o změnu kontaktního pracoviště v územním obvodu krajské pobočky ÚP ČR. Krajská pobočka ÚP ČR určí, u kterého kontaktního pracoviště ÚP ČR bude plnit povinnosti uchazeče o zaměstnání.

Je vhodné, aby činnosti spojené s evidencí uchazečů o zaměstnání a posuzování nároku na DnB vykonávalo kontaktní pracoviště krajské pobočky ÚP ČR, které je v místě skutečného pobytu osoby. Za tímto účelem je žádoucí zvýšená spolupráce zaměstnanců orgánů pomoci v hmotné nouzi a zaměstnanců útvarů zprostředkování, poradenství a trhu práce ÚP ČR, aby

⁸ Např. i osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody mohou mít své středisko zájmů tam, kde jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání (nebo tam, kam je možné přenést tuto evidenci) a kde pro ně nebude dostupný byt a budou „nuceni“ ubytovat se v substandardní formě bydlení.

⁹ Např. právě u osob po dlouhodobém výkonu trestu odnětí svobody, osob po dlouhodobém pobytu v zahraničí, osob bez přístřeší a osob, které se staly obětí domácího násilí. Je třeba zohlednit také další důvody, které osobu vedly ke změně místa pobytu, a to např. různé formy útlatku, lichvy, vydírání či obchodování s lidmi apod.

nedocházelo k průtahům při zajištění převedení evidence uchazeče o zaměstnání do místa jeho skutečného pobytu. Vhodné kontaktní pracoviště krajské pobočky ÚP ČR v místě skutečného pobytu osoby volí krajská pobočka ÚP ČR s přihlédnutím k okolnostem dostupnosti pro osobu, popř. osoby společně posuzované (např. dopravnímu spojení, aktivitám těchto osob).

Je nezbytné, aby příslušní pracovníci útvaru nepojistných sociálních dávek ÚP ČR při hodnocení ekonomické vazby spolupracovali s útvary zprostředkování, poradenství a trhu práce ÚP ČR, aby byla zajištěna aktivita osoby v podobě hledání zaměstnání a s tím spojených činností v místě, kde se příjemce DnB skutečně zdržuje.

Pro zajištění aktivity osob pobírajících DnB na základě vyhodnocení případu hodného zvláštního zřetele je vhodné, aby byly orgánem pomoci v hmotné nouzi útvarům zprostředkování, poradenství a trhu práce ÚP ČR doporučeny ty osoby, se kterými by mělo být v rámci této agendy více pracováno. Pro orgán pomoci v hmotné nouzi bude při posouzení případu hodného zvláštního zřetele dostatečná informace, že osoba je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání. V době opětovného posouzení, zda se jedná i nadále o případ hodný zvláštního zřetele pro účely nároku na DnB, bude orgán pomoci v hmotné nouzi zjišťovat, zda je osoba stále vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání v místě skutečného pobytu.

- **Sociální vazba**

V rámci hodnocení sociální vazby se orgán pomoci v hmotné nouzi zaměřuje na další skutečnosti jiné povahy než ekonomické, které osobu pojí s místem skutečného bydliště, a na důvody, proč osoba v místě skutečného bydliště setrvává. Například, zda má v místě skutečného bydliště hlášen trvalý pobyt, rodinu, zda děti chodí v místě skutečného pobytu do školy, mateřské školy, dětské skupiny nebo jiného předškolního zařízení¹⁰.

3. Vyhodnocení podmínek pro posouzení případu hodného zvláštního zřetele a související postupy

Trvání obou podmínek [A) i B)] pro vyhodnocení případu hodného zvláštního zřetele musí orgán pomoci v hmotné nouzi průběžně sledovat. V případě, že je osoba (společně posuzované osoby) plnit přestane, bude jí dávka odejmuta¹¹. Osobu (společně posuzované osoby) je třeba při přiznání DnB poučit, že musí plnit

¹⁰ Popř. zda děti ve skutečném bydlišti vyrostly, zda osoba v minulosti přišla do místa skutečného pobytu z důvodu vzdělání nebo pracovní činnosti, nebo důvody setrvání v místě skutečného bydliště jsou zdravotní (např. návštěvy u specializovaného lékaře) apod. Nejsou-li tyto sociální důvody naplněny, je třeba zkoumat, pod jakým vlivem okolností k události došlo, např. děti byly převedeny na jinou školu např. z doporučení poradenského zařízení či ředitele školy.

¹¹ Při posouzení případu hodného zvláštního zřetele je stále nutné dodržovat základní premisu správního uvážení a **přístupovat ke každému případu individuálně** a v rámci jedinečných okolností, které obnáší. Pokud by osobě (společně posuzovaným osobám) hrozilo při neposkytnutí nebo odejmutí DnB extrémní sociální vyloučení v podobě bezdomovectví, je možné situaci řešit vyplacením MOP na základě § 2 odst. 5 písm. a) ZPHN, max. ve výši, ve které by byl vyhodnocen DnB, a to jen po určité přiměřené dobu (zpravidla dvou měsíců).

podmínky A) i B). K tomu účelu jí je třeba poskytnout potřebné informace (poradenství) a zkontaktovat ji se sociálním pracovníkem obecního úřadu, který této osobě (společně posuzovaným osobám) může nabídnout individuální podporu při řešení její nepříznivé sociální situace. Tato spolupráce je však ze strany příjemce DnB dobrovolná a proto je třeba, aby k ní ÚP ČR osoby motivoval.

Způsob vyhodnocení podmínek A) a B) pro posouzení případu hodného zvláštního zřetele musí být řádně popsán v odůvodnění oznámení/rozhodnutí o přiznání DnB, a to i přes § 68 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů¹². V odůvodnění oznámení/rozhodnutí o přiznání DnB musí být uvedeny v rámci jednotlivých podmínek i všechny konkrétní důvody prokazující faktické sepětí s místem (např. evidence uchazečů o zaměstnání, děti navštěvují školu), které umožnily osobu (společně posuzované osoby) uznat za případ hodný zvláštního zřetele. V upozornění oznámení/rozhodnutí je třeba dále uvést informaci, že tyto podmínky a důvody budou hodnoceny i nadále v průběhu pobírání DnB. Také je nutné do upozornění oznámení/rozhodnutí o přiznání DnB uvést, že osoba (společně posuzované osoby) musí být aktivní při plnění podmínky A) ve smyslu spolupráce se sociálními pracovníky ÚP ČR, obecního úřadu, poskytovatelů sociálních služeb, neziskových organizací apod.

Pokud skutečnosti vyhodnocené v rámci jednotlivých podmínek při přiznání DnB a uvedené v odůvodnění oznámení/rozhodnutí o přiznání DnB nadále trvají, dávka je dále vyplácena. V případě, že se v průběhu pobírání DnB změní uvedené skutečnosti v rámci hodnocení podmínky B), je nutné sepsat protokol o ústním jednání. V protokolu budou uvedeny nové skutečnosti pro trvání nároku na dávku. Zároveň je nezbytné, aby osoba byla v protokolu upozorněna na skutečnost, že tyto nově doložené informace umožňují i nadále hodnotit podmínku B).

U již přiznaných DnB lze nadále hodnotit pouze podmínky, se kterými byla osoba (společně posuzované osoby) v době přiznání DnB prokazatelně seznámena v odůvodnění oznámení/rozhodnutí o přiznání DnB. U osob (společně posuzovaných osob), které nebyly v době přiznání DnB s hodnocením konkrétních podmínek tímto způsobem seznámeny, nelze plnění podmínek stanovené touto instrukcí požadovat, protože by došlo k nepřiměřenému zásahu do právní jistoty příjemce dávky. U těchto osob (společně posuzovaných osob) lze vyžadovat pouze hledání přiměřeného standardního bydlení ve smyslu § 33 odst. 3 ZPHN, tedy zkoumat podmínku nároku.

Jestliže není splněna některá z podmínek A) a B) u nově podané žádosti o DnB, žádost je nutné zamítnout vydáním rozhodnutí o nepřiznání dávky na základě § 75 písm. a) ZPHN. Vyplývá-li z hodnocení případu, že žadatel, popř. společně posuzované osoby splní obě podmínky již následující první nebo druhý měsíc (např. mu bude převedena evidence uchazečů o zaměstnání do místa skutečného bydliště), je možné postupovat podle § 38 odst. 3 ZPHN a žádosti vyhovět a DnB přiznat až v měsíci, ve kterém žadatel, popř. společně posuzované osoby splnily všechny podmínky nároku. Aby osoba (společně posuzované osoby) v této situaci nepřišla z důvodů nehrzení nákladů na bydlení o přístřeší, může orgán pomoci v hmotné nouzi v odůvodněných a ojedinělých případech osobě po přiměřenou dobu poskytnout MOP na základě § 2 odst. 5 písm. a) ZPHN, a to do max. výše, ve které by byl vyhodnocen DnB.

¹² Jde o ustanovení správního řádu, kde je zakotveno, že odůvodnění rozhodnutí není třeba, jestliže správní orgán prvního stupně všem účastníkům v plném rozsahu vyhoví.

Za přiměřenou dobu lze považovat zpravidla období dvou kalendářních měsíců. Je však nezbytné osobu upozornit na skutečnost, že musí být při řešení své situace rovněž aktivní a docílit stavu, kdy splní všechny požadované podmínky pro nárok na DnB, a to i za spolupráce s dalšími subjekty (obcemi, sociálními pracovníky obecních úřadů, sociálními pracovníky v sociálních službách, neziskovými organizacemi apod.) V případě, že v průběhu stanovené lhůty osoba podmínky splní, vznikne jí nárok na DnB, a to od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy byla naposledy vyplacena MOP, protože po tomto měsíci orgán pomoci v hmotné nouzi vyhodnotí tuto situaci jako případ hodný zvláštního zřetele.

Na základě § 35a ZPHN mají pracovníci ÚP ČR dále povinnost o skutečnosti, že DnB začal být poskytován osobě užívající jiný než obytný prostor nebo ubytovací zařízení, informovat bez zbytečného odkladu pověřený obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo újezdní úřad příslušný podle místa skutečného pobytu uvedené osoby s podnětem k zahájení sociální práce za účelem řešení bytové situace dotčené osoby (společně posuzované osoby). Pracovníci orgánu pomoci v hmotné nouzi informují sociální pracovníky obecních úřadů primárně přes formulář „Podnět zahájení sociální práce podle § 35a ZPHN“, že konkrétní osoba je vyhodnocena jako případ hodný zvláštního zřetele pro DnB a že je nutné, aby z její strany i s pomocí sociálního pracovníka obecního úřadu byla vyvíjena aktivita k nalezení standardního bydlení. Sociální pracovníci obecního úřadu mají lepší znalost místních podmínek v oblasti bytové politiky obce a také v oblasti plánování sociálních služeb, proto mohou být více osobám v této problematice nápomocni. Pokud se jedná o rodinu s nezletilými dětmi, je nutné zvážit také spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.¹³

JUDr. Jiří Vaňásek

náměstek pro řízení sekce zaměstnanosti
a nepojistných soc. dávek

¹³ Tato spolupráce může být žádoucí v případě, že jde o dítě, které se nachází v evidenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, anebo o dítě, u kterého mohou být důvody pro jeho zařazení do evidence orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zejména z důvodu neplnění a zanedbávání povinností rodičů při výchově dítěte (na základě § 6 a § 54 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). Dalším důvodem pro dožádání orgánu sociálně-právní ochrany dětí o spolupráci může být potřeba poskytnutí sociálně-právního poradenství rodičům, a to např. při uplatňování nároku nezletilého dítěte na výživné“.

PŘÍLOHA:

Posloupnost hodnocení případu hodného zvláštního zřetele u osoby pro nárok na DnB do jiného než obytného prostoru, ubytovacího zařízení nebo části bytu:

Při posouzení případu zvláštního zřetele se nejprve hodnotí **podmínka A)**:

- 1) **Objektivní nedostupnost:** Pro osobu není v místě skutečného pobytu dostupné přiměřené standardní bydlení (nebo na základě posouzení sociálního pracovníka zařízení sociálních služeb) a osoba je aktivní při jeho hledání
- 2) **Subjektivní nedostupnost:** Osoba řeší návazné problémy subjektivní povahy související s bydlením, které brání její integraci do standardního bydlení

Pokud není splněna podmínka A) - v místě skutečného pobytu je dostupný vhodný přiměřený standardní byt, nebo osoba není aktivní při hledání a řešení svých problémů spojených s bydlením → nelze osobu posoudit jako případ hodný zvláštního zřetele pro nárok na DnB.

Pokud je splněna podmínka A) ve vztahu k objektivní i subjektivní nedostupnosti standardního bydlení → hodnotí se následně podmínka B):

- 1) **Ekonomická vazba:** Zda osoba v místě skutečného pobytu pracuje nebo je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a práci hledá.
- 2) **Pokud není nebo nemůže být splněna ekonomická vazba, hodnotí se, zda k místu skutečného bydliště existuje sociální vazba, v rámci které se posuzuje např., zda:**
 - a. má osoba v místě skutečného bydliště nukleární rodinu, která zde má vazby (děti v místě chodí do školy, manžel do práce apod.), nebo
 - b. se osoba v místě skutečného pobytu zdržuje ze zdravotních důvodů (např. zde navštěvuje specializovanou léčbu), nebo
 - c. osoba v místě skutečného pobytu dlouhodobě žije a má zde vytvořeny širší vazby (v minulosti zde prokazatelně pracovala, studovala apod.), nebo
 - d. má osoba v místě skutečného bydliště hlášen trvalý pobyt (a nemá silnější vazbu v jiném místě – např. evidenci uchazečů o zaměstnání),
 - e. existuje jiný vážný důvod.

(!!!) Pozn.: Výše uvedené důvody se vyhodnocují jednotlivě a ve vzájemných souvislostech tak, aby dokládaly faktické sepětí osoby s místem jejího skutečného bydliště. Existence jednoho důvodu nemusí bez dalšího automaticky dokládat faktické sepětí s místem skutečného pobytu!

Pokud je splněna podmínka A), ale není splněna podmínka B) - nebyla prokázána ekonomická, ani sociální vazba nebo obojí k místu skutečného pobytu → nelze osobu posoudit jako případ hodný zvláštního zřetele pro nárok na DnB.

Pokud je splněna podmínka A) i podmínka B) → lze osobu posoudit jako případ hodný zvláštního zřetele pro nárok na DnB.